

Ritaharjuntien luonto- ja maisemaselvitys

-

Päiväys
Tekijä
Tarkastaja
Hyväksynyt
Projektinumero

30/11/2020
Anna Maaninen, Lauri Erävuori
Saara-Kaisa Konttori
Johanna Jylhä, Oulun kaupunki
KAU45771

Sisällys

1	Johdanto	2
2	Selvitysmenetelmät ja käytetyt aineistot	4
2.1	Lähtöaineistot	4
2.2	Maastotyöt ja raportointi	4
3	Luonto	4
4	Maisema	6
5	Arvokkaat kohteet	10
5.1	Luonto	10
5.2	Maisema/puusto	11
6	Maankäyttösuositukset luonnon ja maiseman näkökulmasta	11
7	Lähteet	12

Liitteet: Liitekartta 1

Luonto- ja maisemaselvitys, Ritaharjuntie

1 Johdanto

Ritaharjuntien kevyt luonto- ja maisemaselvitys on laadittu lähtöaineistoksi Nokia Oyj:n Linnanmaalle tekemää suunnitteluvarausta varten. Selvitys on laadittu suunnitteluvarausta laajemmalle alueelle. Alueelle on laadittu selvityksiä jo aiemmin, mm. kaavarunkoa ja aiempaa asemakaavoitusta varten sekä selvitysalueelle ulottuva vanhempi selvitys (Palosuon-Kuivasojanvarren luontoselvitys ja arvio luonnontilan todennäköisistä muutoksista 2001).

Selvitysalue sijaitsee Oulussa Linnanmaan kaupunginosassa. Se koskee kortteleita 60 ja 61, Ritaharjuntien katualuetta sekä osia kortteleihin rajoittuvista suojaviher- ja virkistysalueista. Selvitysalue rajautuu lännessä Pohjantiehen, etelässä Tietolinjaan ja Bittium Oyj:n parkkipaikan pohjoispuolelle. Idässä selvitysalueen raja myötäilee kuntoradan itäpuolta ja pohjoisessa selvitysalue rajautuu Kuivasojan eteläpuolelle. Selvitysalueen laajuus on noin 23 hehtaaria.

Selvitykset pohjautuvat oleviin materiaaleihin sekä maastokäynteihin. Selvitys on laadittu asemakaavan vaatimalla tarkkuudella.

Tässä luonto- ja maisemaselvityksessä on luonnon osalta tarkistettu ja selvitetty alueen kasvillisuus- ja luontotyytit sekä eläimistön yleispiirteet. Luontoselvityksessä on esitetty alueen luontotyytit. Kasvillisuus (myös vesikasvillisuus) on esitetty siinä määrin kuin se on ollut mahdollista myöhäinen selvitysajankohta huomioiden. Muuta eläimistöä on tarkkailtu maastokäyntien yhteydessä. Maisemaselvityksessä on kuvattu säilytettävä puusto ja näkymät.

Kaavarunkotyötä varten laadittuja linnustoselvityksiä tarkennetaan vielä Ritaharjuntien länsipuolella keväällä 2021. Linnusto selvitetään keväällä 2021 kahdella maastokäynnillä.

Selvitysten pohjalta on esitetty luonnon ja maiseman kannalta arvokkaat kohteet, jotka tulisi ottaa huomioon alueen maankäytön jatkosuunnittelussa, sekä esitetty suositus Kuivasojalle jätettävästä suojavyöhykkeestä.

Tämä luonto- ja maisemaselvitys on laadittu konsulttityönä Sitowise Oy:ssä Oulun kaupungin toimeksiannosta. Oulun kaupungilta työtä on ohjannut Johanna Jylhä. Selvityksen laatimiseen ovat osallistuneet:

Saara-Kaisa Konttori, FM maantiede, maisemasuunnittelija AMK

*projektin hallinta, laatu

Anna Maaninen, FK maantiede, hortonomi AMK

*maiseman tila, puuston kartoitus ja näkymät

Lauri Erävuori, FM biologi

*kasvillisuustyytit ja vesikasvillisuus

Tommi Lievonen, FM biologi

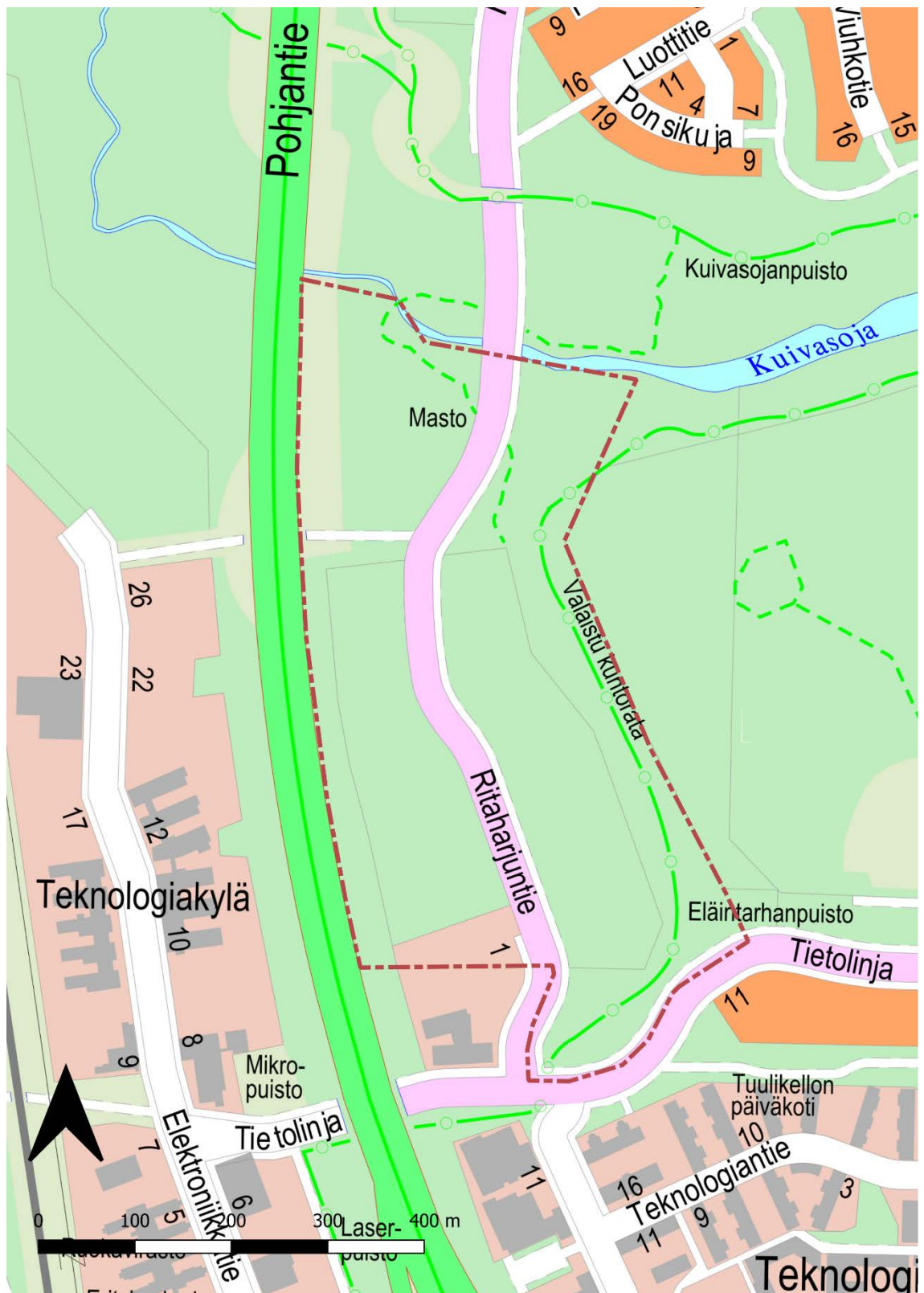
*linnusto (kevät 2021)

Ainikki Lompolojärvi, maisemasuunnittelija AMK

*maastotyöapu, kartat

Anna Pakanen, suunnitteluassistentti

*aineiston hankinta

Kuva 1. Selvitysalueen rajaus opaskartalla.

2 Selvitysmenetelmät ja käytetyt aineistot

2.1 Lähtöaineistot

Luontoselvityksen lähtötietoina on käytetty Laji.fi -palvelun lajihavaintoja. Muina lähtötietoina käytettiin Ympäristöhallinnon paikkatietoaineistoja (OIVA-palvelu) sekä alueen ilmakuvia ja peruskarttoja.

Maisemaselvityksen lähtötietoina on käytetty ilmakuvia sekä maastokäyntien havaintoja ja valokuvia.

2.2 Maastotyöt ja raportointi

Alueen nykytilanteen tarkistamiseksi on selvitysalueelle tehty maastokäyntejä. Maastotöiden aikana ympäristöä havainnoitiin kuunnellen ja tarkkaillen. Maastokäynneillä tehtiin kirjallisia muistiinpanoja ja otettiin valokuvia.

Kasvillisuuden ja luontotyyppien osalta maastokäynnit on tehty 8.10.2020 (FM biologi Lauri Erävuori). Maastoinventoinneissa kartoitettiin selvitysalueen kasvillisuustyyppit, kasvillisuus yleispiirteisesti ja alueen luontotyyppit. Pääpaino oli selvittää selvitysalueella mahdollisesti esiintyvät luonnonsuojelulain ja vesilain luontotyyppit, uhanalaiset luontotyyppit sekä muut huomionarvoiset luonnonympäristön kohteet. Lisäksi Kuivasojasta selvitettiin vesikasvillisuutta ajankohdan sallimalla tarkkuudella. Selvityksessä alue kuljettiin kauttaaltaan läpi.

Alueen nykyisen maisemakuvan, merkittävän puuston ja näkymien havainnoimiseksi alueelle tehtiin maastokäynnit 2.10.2020 ja 7.10.2020. Selvityksessä alue kuljettiin kauttaaltaan läpi ja etenkin yhtenäisten metsäalueiden reunamat tarkastettiin.

Maastotyöskentelyssä on käytetty kohteiden paikantamisessa ja rajaamisessa Envimobile-mobiili paikkatietosovellusta sekä käsivaraista GPS-laitetta.

Luonto- ja maisemaselvitys on koottu yhdeksi kaavatyön lähtöaineistoraportiksi. Liitekartassa on esitetty alueen kasvillisuus ja maisema-analyysi sekä maankäytön suositukset.

3 Luonto

Selvitysalueelle ovat luonteenomaisia muuttuneet suoympäristöt sekä tuoreen kankaan kuviot.

Pohjoisosassa virtaa Kuivasoja rantaluhtineen ja koivuvaltaisine rantametsineen. Kuivasoja muodostaa luonnontilaisen ympäristön reunakasvillisuuksineen ja luhtineen.

Selvitysalueen läntiset osat ovat aikanaan olleet suota. Maankäyttö ja ojitukset ovat muuttaneet näitä puustoisia ympäristöjä kuivattamalla niitä. Samalla myös lajisto on muuttunut heinävaltaiseksi. Puustoltaan muuttumat ovat koivuvaltaisia. Soiden piirteistä on edelleen nähtävissä luhtaisuutta, joskin valtaosa pohjakerroksesta on jo metsälajiston valtaamaa.

Itäosa selvitysalueesta on osittain ojitettua isovarpurämettä, jonka piirteet ovat kuitenkin säilyneet hyvin.

Eteläosassa on kangasmetsän kuvioita, joille on luonteenomaista sekapuusto, paksu sammalkerros ja metsävarpuvaltaisuus.

Koko selvitysalueella on havaittavissa maankäytön aiheuttamien muutosten ohella suhteellisen voimakasta kuluneisuutta polkujen myötä. Kangasmetsäkuvioita on hyödynnetty talousmetsinä, mistä viestivät vanhat kannot ja kulku-urat. Lahopuustoa ei esiinny kangasmetsissä.

Kuva 2 a ja b. Länsiosassa on moottoritien meluvalli sekä kuivatusoja.

Länsiosan vanhat suoalueet ovat muuttuneita, ja niille on luonteenomaista koivu- ja kastikkavaltaisuus.

Kuva 3 a ja b. Kuivasoja ranta-alueineen on luonnontilaista ympäristöä.

Kuva 4 a ja b. Eteläosassa on tuoreen kankaan sekametsää ja itäosassa laaja isovarpuräme.

4 Maisema

Nykyisen maiseman analyysissä on määritelty merkittävät näkymät, maisemallisesti merkittävät kasvillisuuskohteet sekä maiseman maamerkit ja häiriötekijät.

Maisemakuva

Selvitysalueen maisemakuva on suurelta osin sulkeutunutta metsämaisemaa, joka rajautuu alueen kulkuväyliin, Kuivasojaan sekä rakennettuihin alueisiin. Pääosan selvitysalueesta muodostavat erityyppiset ja eri-ikäiset metsäalueet, joiden puusto vaihtelee alueittain havupuustosta lehtipuuvaltaisiin kuvioihin. Metsät ovat maisemakuvaltaan vaihtelevia, riippuen pääosin puuston iästä ja tyypistä. Metsäkuvioiden puuston iän, kasvutiheyden ja lajikirjon mukaan, myös tunnelma ja näkymät vaihtelevat. Varttuneemmat ja väljemmät metsäalueet ovat viihtyisämpiä kuin tiheästi kasvavat nuoremmat metsäkuviot. Metsäalueilla risteilee muutamia polkuja.

Kuva 5 a ja b. Alueen pohjoisosassa Ritaharjuntien lännen puolella kasvaa heinittynyttä koivikkoa ja tien itäpuolella tuulenpesien vaivaamaa koivikkoa.

Kuva 6 a ja b. Ritaharjuntien eteläosassa tien varren kevyenliikenteen väylät rajautuvat molemmiin puolin välikaistan koivuistutusten jälkeen sekametsiin, joiden reunamilla kasvaa yksittäisiä komeita puita, pääosin kuusia ja mäntyjä.

Kuva 7 a ja b. Ritaharjuntien eteläosasta koilliseen suuntavan kevyenliikenteen reunalla kasvaa komea kuusiryhmä ja edempänä pohjoisessa väylä rajautuu muun muassa komeita havupuita kasvavaan kangasmetsään.

Kuva 8 a ja b. Alueen pohjoisosan koivikoissa nousee maisemassa esille sekä yksittäisiä komeita mäntyjä ja toisaalta koivujen juurilla kasvaa elinvoimaisia katajaryppäitä.

Kuva 9 a ja b. Alueen tiheässä kasvaneet männyt ovat paikoin kasvattaneet korkealle tupsumaisen latvuksen ja toisaalla mm. lehtipuustoalueilla alusta on tiheään pensoittunutta.

Kuva 10 a ja b. Selvitysalueella on loivia maastonkorkeusvaihteluja alueen pohjoisosan rakennetun alikulkuyhteyden kohdalla. Selvitysalueen luoteiskulmassa on rakennettu maavalli vasten moottoritietä. Alueen pohjoisosassa nousee maavalli vasten moottoritietä ja Ritaharjuntieltä johtaa kevyen liikenteen väylä moottoritien alitse länteen.

Näkymät ja reunavyöhykkeet

Selvitysalueetta selkeästi rajaavia elementtejä ovat länteen Pohjantie (valtatie E75), etelään Tietolinja ja pohjoiseen Kuivasoja sekä alueen halkaisee kahteen vyöhykkeeseen keskellä pohjois-etelä -suunnassa kulkeva Ritaharjuntie. Idän suuntaan selvitysalue ei rajaudu selkeästi maastossa havaittaviin elementteihin.

Pääosa selvitysalueesta on metsää, jossa kasvusto on paikoin jo varttunutta. Lähtökohtaisesti metsäalueilla näkymät jäävät lyhyiksi.

Kuva 11 a ja b. Ritaharjuntien Kuivasojan ylittävän sillan kohdalla avautuvat näkymät ojauomaa pitkin sekä länteen että itään.

Kuva 12 a ja b. Ritaharjuntietä pitkin avautuu kaarteiden mukaisesti tien suuntaiset näkymät, joiden reunalla kasvava puusto ja välikaistojen istutetut puurivistöt muodostavat tiealuetta selkeästi rajaavan vyöhykkeen.

Kuva 13 a ja b. Ritaharjuntien itäpuolen metsäalueilla risteilee muutamia polkuja. Selvitysalueen itäreunalla metsikössä etelä-pohjoissuuntaisesti kulkee ulkoilureitti. Näkymälinjat muodostuvat olemassa olevien väylien ja ulkoilureittiä pitkin.

Alueella ei ole erityisiä luonnonmuotojen muodostamia solmukohtia.

Maamerkit, maisemahäiriöt ja ongelma-alueet

Selvitysalueelle ei sijoitu erityisiä maamerkkejä.

Alueen selkein maisemahäiriö ja toisaalta myös maamerkki on alueen pohjoisosalle Ritaharjuntien länsipuolelle sijoittuva masto ja sitä ympäröivä alue.

Ritaharjuntien itäpuolella ja moottoritien alikulkuun länteen johtavan väylän kohdalla on pumppuasema, joka erottuu lievänä häiriönä katumaisemassa.

Kuva 14 a ja b. Ritaharjuntien varressa sen länsipuolella sijaitseva masto ja tien itäpuolella sijaitseva pumppuasema.

5 Arvokkaat kohteet

5.1 Luonto

Selvitysalueelle ei sijoitu luonnonsuojelulain luontotyyppejä. Kuivasoja on tyypiltään havumetsävyöhykkeen purot ja pikkujoet -luontotyyppiin sisältyvä kohde (valuma-alue alle 100 km²). Kyseinen luontotyyppi on valtakunnallisesti vaarantunut (VU) ja Etelä-Suomessa erittäin uhanalainen (EN). Kuivasoja on selvitysalueella luonnontilainen lukuun ottamatta joen ylittävää tiesiltaa sekä moottoritien kuivatusojia.

Selvitysalueen itäosa käsittää laaja-alaisen isovarpurämeen, joka on aikanaan ojitettu. Isovarpurämeet ovat valtakunnallisesti silmälläpidettävä luontotyyppi (NT), ja Etelä-Suomessa vaarantunut (VU). Rämeen piirteet ovat säilyneet verraten hyvin lajistoa myöten. Puuston kasvu on kuitenkin selvästi vahvistunut erityisesti ojien ja polkujen/kevyenliikenteen väylien reunoilla. Luonnontilaisin ja edustavin osa käsittää ulkoilureitin itäpuoleisen osan isovarpurämeestä.

Suoalueella on muutamia ilmeisesti aikanaan kaivettuja lammikoita tai vanhojen ojien lammituneita kohtia, jotka ovat potentiaalisia viitasammakon lisääntymispaikkoja. Nämä viitasammakoille otolliset lammikot sijoittuvat kuntopolun itäpuolelle lähelle yliopiston vanhaa eläintarha-aluetta. Tässä selvityksessä näissä ei havaittu viitasammakoita, mutta kaivujen myötä on muodostunut sellaista ympäristöä, jossa ne voisivat viihtyä.

Muutoin selvitysalueella ei esiinny sellaisia luonnontilaisen kaltaisia ympäristöjä, jotka tähtäisivät uhanalaisten metsä- tai suoluontotyyppien piirteet.

5.2 Maisema/puusto

Selvitysalueelle ei sijoitu valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita eikä valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä. Selvitysalueella ei ole tunnettuja muinaisjäänneksiä.

6 Maankäyttösuositukset luonnon ja maiseman näkökulmasta

Selvitysalueella koskevat maankäyttösuositukset on laadittu synteetinä alueelle tehdyistä maisema- ja kasvillisuusselvityksistä.

Kuivasojan ympäristöön on osoitettu suositeltava suojavyöhyke. Muutoin suosituksissa on rajattu säilytettävät ja muutoksille herkäät alueet sekä rakennettavaksi soveltuvat alueet. Lisäksi on annettu suosituksia alueista, jotka tulisi säilyttää viheralueina viheralueverkostojen tai esimerkiksi hulevesien käsittelyn näkökulmasta. Maankäyttösuositukset on esitetty liitekartalla.

Kasvillisuuden osalta arvokkain alue on Kuivasoja rantoineen. Kuivasoja kuuluu uhanalaiseen luontotyyppiin havumetsävyöhykkeen purot ja pikkujoet. Kuivasojan rannat ovat osittain avoluhtaa (saraluhtaa ja/tai sara- ja pensaikkoluhtaa). Avoluhtat ovat elinvoimainen luontotyyppi (LC). Etelä-Suomen osalta arviointia ei ole tehty (DD). Kuivasojan vesikasvillisuus on vähäistä selvitysalueen osalla, ja lajisto on tavanomaista (pohjanlumme, ulpukka, ahvenvita).

Muutoin selvitysalue koostuu muuttuneista ympäristöistä. Itäosan laaja isovarpuräme on säilyttänyt hyvin tyyppiirteensä, joten sillä on paikallista arvoa.

Ritaharjuntien selvitysalueen maisemakuvassa korostuu metsäiset alueet. Maisemallisesti metsäalueet ovat vaihtelevia, vaikka pinta-alallisesti ne eivät ole merkittävän laajoja. Maisemallisesti arvokkaimpia metsäalueita ovat selvitysalueen kaakkoisosaan sijoittuvat kuusivaltaiset metsät, joissa puusto on jo varttunut.

Säilytettävät ja muutoksille herkäät alueet (suojavyöhyke, jolle ei tule osoittaa rakentamista)

Kasvillisuuden edustavimmat luontokohteet sijoittuvat Kuivasojan varteen. Kuivasoja ja sen rantakasvillisuus luhtineen suositellaan säästettäväksi luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaimpina luontokohteina. Suosituksena on, että myös rannan läheistä puustoista ympäristöä säilytetään rakentamattomana alueena ja luonnon kosteusolosuhteiden säilymiseksi riittävän leveänä vyöhykkeenä siten, että myös viheralueyhteyksien kehittäminen mahdollistuu. Alueen maaperä on heikompa kuin selvitysalueen muilla alueilla ja rakentamisen takia vaatii paaluttamista. Esimerkiksi paaluttaminen ja muu voimakas rakentaminen voisi myös välikäisesti vaikuttaa metsäalueen vesitasapainoon ja muuttaa alueen olemusta pitkällä aikavälillä.

Viheralueina säilytettäväksi suositellut alueet (vihervyöhykkeet, joille ei suositella rakentamista)

Viheralueina säilytettäväksi suositeltavia laajempia aluekokonaisuuksia sijoittuu lähinnä selvitysalueen itäosalle kuntoradan ympäristön metsävyöhykkeille, jotka tarjoavat mielenkiintoisen ja helposti saavutettavan ulkoilu- ja virkistyskohteen. Viheraluevyöhyke parantaa merkittävästi laajemmin ympäristön viihtyisyyttä ja samalla palvelee virkistysalueena sekä viheryhteydenä.

Selvitysalueen kaakkoisosassa sijaitsee arvokas ja maisemallisestikin huomattava metsäalue kuntoradan molemmiin puoliin, jonka säilyminen nykyisen kaltaisena pyritään suojaamaan

lähialueen rakentamattomuudella. Metsäalueen kokemuksellinen arvo säilyy myös huomattavampana, kun sen ympärilläkin on viher- tai puistoaluetta.

Suojapuustoa suositellaan säilytettäväksi myös Pohjantien varressa. Olemassa oleva täysikasvuinen havupuusto rajaa alueita selkeästi ja pehmentää rakennetun alueen reuna-alueen ilmettä sekä parantaa alueen viihtyisyyttä.

Rakentamiseen soveltuvat alueet

Iso osa Ritaharjuntien selvitysalueesta soveltuu rakentamiseen niin kasvillisuuden, eläimistön, maiseman kuin rakennettavuudenkin osalta. Nykyisillä metsäalueilla uuden rakentamisen jäsentelyssä tulisi pyrkiä hyödyntämään maastossa jo olevia kulkuväyliä ja polkuverkostoja uusien väylien sijoittelussa. Olemassa olevia verkostoja hyödyntämällä voidaan parantaa säilyvien viheralueiden yhtenäisyyttä.

Rakennettavilla alueilla tulisi mahdollisuuksien mukaan, uusi maankäyttö huomioiden, säilyttää olemassa olevaa puustoa alueita rajaavina vyöhykkeinä tai yksittäisinä maisemapuina tai puuryhminä. Näin säilyisi alueen metsäympäristön henki ja uudelle alueelle jäisi myös varttunut puustoa luomaan vehreämpää maisemakuva.

Rakentamisessa tulee huomioida hulevesien asianmukainen käsittely. Etenkin tulee huolehtia, että Kuivasojan vedenlaatu ei heikkene. Samoin Kuivasojan tulviminen on myös syytä huomioida.

7 Lähteet

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. ja Liukko, U-M. 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. ISBN: 978-952-11-4974-0.

Kontula, T. ja Raunio, A. (toim.) 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja. Osa I ja Osa II. Suomen ympäristö 5/2018. Suomen ympäristökeskus ja Ympäristöministeriö.

Oulun kaupunki ja Sitowise Oy 2019. Linnanmaa – Kaijonharjun luonto- ja maisemaselvitys – Päivitys 2019. YKK64731.

Oulun kaupunki, Tekninen keskus, katu- ja viherpalvelut ja Suunnittelukeskus Oy 2001. Palo-suon-Kuivasojan varren luontoselvitys ja arvio luonnontilan todennäköisistä muutoksista. 0142-C1739.

MERKINNÄT

— Selvitysalueen raja

✱ Maisemahäiriö

LUONTOTYYPIT

— Tuore kangas

— Isovarpuräme

— Muuttunut ympäristö, meluvalli ja reuna-osa

— Jokivarren luhtakasvillisuus

— Muuttunut ympäristö, lievästi soistunut

ARVOKOhteet/ MAISEMAN VAHVUUDET

— Säilyttämisen arvoinen ympäristössään merkittävä kasvillisuusalue

— Säilytettävä ympäristössään arvokas puustoryhmä

Kookas ja/tai hyväkuntoinen ympäristöstään erottuva yksittäispuu (sijainti gps-mitattu):

★ Mänty

★ Kuusi

★ Koivu

★ Haapa

★ Leppä

★ Pensasryhmä: kataja

— Maisemaa rajaava puurivistö

— Miellyttävä /kehittämisen arvoinen ympäristö

— Tärkeä näkymä

MAANKÄYTÖN SUOSITUKSET

Ei rakentamista

— alueella on merkittäviä luontoarvoja

— Kuivasojan ranta

— Ojittamaton isovarpuräme

Säilytettävä viheralue, ei suositella rakentamista

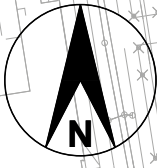
— alueella on merkitystä alueen viihtyisyyden, maisemakuvan sekä ekologisten yhteyksien osalta

— yksittäisillä puilla / puuryhmillä on maisemakuullinen merkitys

Muut alueet soveltuvat rakentamiseen

— luonto- ja maisema-arvot eivät rajoita rakentamista

Rakentamisessa noudatettava hyvää ja luontoa säästävää rakennustapaa

0 100 m

Ritaharjuntie	MITTAKAAVA 1:2000
Luonto- ja maisemaselvitys	
A. Maaninen/ L. Erävuori	PVM 30.11.2020

SITOWISE